نحو عثمانی

اثر

سلیم ثابت

مدیر مکاتب رشدیه

استانبول

(مطبعهٔ عثمانیه) ده طبع اولنمشدر

سنه ۱۳۰۱

نحو عثمانی

اثر

سلیم ثابت

مدیر مکاتب رشدیه

مقدمه

جناب فیاض منان نوع بنی آدمه عنایت واحسان بیوردیغی عقل وعرفان دماغ انسانیده موضوع ومودوع برجوهر نورانیدرکه انسان آنکله معقولات ومحسوساتی درك واذعان ایدرك اکتساب واستحصال ایلدیکی امور معلومه‌یی آخره عرض وافاده مراد ایتدکده یا بعض اشارات طبیعیه واسطه سیله ویاخود برطاقم مقالات لفظیه استعمالیله تفهیم وبیان ایلرکه اشارات طبیعیه‌نك کیفیت اجراسنه (لسان طبیعی) ومقالات لفظیه‌نك صورت استعمالنه دخی (لسان وضعی) تعبیر اولنور

(اشارات طبیعیه) نتکیم اطفال ودلسزلرك وبعض کره دخی بزم استعمال ایلدیکمز اوضاع وحرکاتدن عبارتدر

(مقالات لفظیه) عموماً افراد بشرك استعمال ایتدکاری نطق

وعباره‌لردركه هرلسانده موضوع ومعين اولان كلمه‌لردن تركب ايدوب كلمه‌لر دخى اول لسانه مخصوص اولان حرفلرك جمع وترتيبندن تشكل ايدرلر

(حرف) دخى (ديل ديش خيشوم ودوداقلر) كبى بعض اعضايه اعتماد ايدرك بوغازدن چيقان صوت وصدايه دينلوركه اكثرى لسانلرده شكل وعددلرى مختلفدر نتكيم عربلرك تلفظ ايلدكلرى حرفلر يكرمى سكز فارسيده يكرمى بش وتركجه‌ده اوتوز اوچدر

السنۀ سائره‌ده بعض حرفلر واردركه لسان تركيده مستعمل دكلدر

اليوم صور مختلفه‌ده كورديكمز اشكال حروف قديم اولميوب مؤخراً بعض قوم كندى لسانلرنده بولنان مخارج وصدالره برطاقم اشكال واشارات وضع ايده‌رك حروفات مخصوصه‌لرينى بالتعيين رفته رفته لسانلرينى تنظيم واصلاح ايتمشلردر

كتب منزله‌ده بيان بيورلديغى اوزره الك اول الفاظ وكلماتى معناره وضع وتعيين ايدن حضرت آدم عليه السلام ايسه‌ده مؤخراً انسانلر تكثر ايتدكجه قبيله قبيله اوته‌يه برويه طاغيلوب هرقبيله بولندقلرى موقعه كوره برچوق الفاظ وكلمات اختراع واستعمال ايده‌رك لسان اصليلرينى

توسیع وتبدیل ایلدکلرندن برطاقم السنهٔ مختلفه حصوله کلمشدر الیوم سطح زمینده معروف ومستعمل اولان لسانلرك مقداری سکز یوزی متجاوز اولوب بونلرك مخارج وشیوه‌جه بربرندن ممتاز بش بیك قدر دخی شعبه‌لری واردر السنهٔ مذکوره‌دن انجق یوز قدرینك اشکال حروفی وصرف ونحوی موجود اولوب دیکرلرینك مجهول ومفقوددر

بو صورتده برلسانك تنظیم واصلاحی اولاً اول لسانده بولنان حرفلرك تشکیل وتعیینی ایله الفاظ مستعمله‌نك املا وتصریفی ثانیاً کلامك ترکیب وتألیفی ثالثاً طرق افاده‌نك اصول وقاعده‌لرینی برضابطهٔ حسنه تحتنه وضع ایتمکله حاصل اولورکه کلمه‌لرك املا وتصریفندن بحث ایدن علمه (فن صرف) وکلامك ترکیب وتألیفندن بحث ایدن علمه (فن نحو) واحوال کلامدن بحث ایدن فنه دخی (بیان بدیع معانی) دینلوب بونلرك مجموعنه بردن قواعد لسان تعبیر اولنور

ایمدی لسان ترکیده موجود ومستعمل اولان حرفلرك اشکالی معلوم ومعین اولوب قواعد صرفیه‌سی دخی برطاقم صرف کتابلرنده مسطور ومبین ایسه‌ده نحو جهتی

الآن بر قاعده تحتنه آلنه مديغندن تعليم و تعلمي خصوصنده زحمت و مشقت چكلمكده در

بناءً عليه لسان مزبورك جهت نحويه سى دخى بر قاعدهٔ منتظمه تحتنه وضع اولنه رق تعليم و تعلمنك تسهيل و تعميمى حقنده برچيغر آچلمق امور لازمه دن بولنديغندن اقدمجه لسان تركينك مسائل صرفيه سنى شامل طرفى عاجزيدن برقطعه (صرف رساله) سى ترتيب و ترقيم اولنديغى مثللو بو دفعه ده ولى نعمت بى منتمز پادشاه معارف پرور و شهنشاه معدلت كستر غازى سلطان ❋ عبد الحميد ❋ خان افنديمز حضرتلرينك عصر همايونلرنده لسانمزك قواعد نحويه سنى مشتمل برقطعه نحو رساله سى تأليف و تنظيم اولنوب تيمناً (نحو عثمانى) اسميله توسيم قلندى انجق بو بابده مراد عاجزانه م ابراز معلومات اولميوب

محضا ابناى وطنه ناچيزانه برخدمت ايتمك نيت

خيريه سنه مستند اولديغندن بو رساله يه احالهٔ

نظر بيوران ارباب كمال مطلع اوله جقلرى

سهو و نقصانى لطفاً طرف عاجزانه مه

اخطار بيورملرى رجاو نياز اولنور

و بالله التوفيق

نحو عثمانی

بسم الله الرحمن الرحيم

(علم نحو) كلامك تركيب وتأليفيله كلەلرك موقع استعمالنی بيان وتعريف ايدن برفندر

(كلام) مراد ومقصودی بيان وافاده ضمننده بسط وايراد اولنان نطق وعباره يه دينلوركه برطاقم جمله وقيودات جملەدن تركب ايدر

(جمله) دخی بالحكم ايكی لفظدن تشكل ايده رك مخاطبه فائدهٔ تامه افاده ايدن سوزدركه (فعليه واسميه) قسملرينه منقسم اولەرق ايكی نوعدر

بونلره مركب تام دخی دينلوركه صورت تركيبلری بروجه آتی بيان اولنور

جمله فعلیه

فعـل ایله فاعل و یانائب فاعلدن ترکب ایدوب حکمك تجدد واستمرارینه دلالت ایدن مرکبدرکه فعل زمانیلرك آخرینه برطاقم ضمیرلر علاوه سیله یاپیلور ایسه ده غائب صورتلری دائما مجرد اوله رق استعمال اولنور

(یاز کلدی چیچکلر آچلدی) کبی نتکم مثـال مذکور ایکی جمله یی شامل اولوب جملهٔ اولاده (کلدی) لفظی فعل و (یاز) لفظی فاعل و جملهٔ ثانیه ده کذلك (آچلدی) لفظی فعل و (چیچکلر) لفظی نائب فاعل اولدقلری جهتله بوجمله لر فعل ایله فاعل و نائب فاعلدن ترکب ایتمشلردر

جملهٔ اسمیه

مبتدا ایله خبردن ترکب ایدوب حکمك دوام واستقرارینه دلالت ایدن مرکبدرکه صفتلرك آخرینه کذلك برطاقم ضمیر نسبیلر علاوه سیله یاپیلور

(مولا خالقدر بزمخلوقز) کبی نتکم مثال مذکور ایکی جمله یی شامل اولوب جملهٔ اولاده (مولا) لفظی مبتدا و (خالق) لفظی خبر و (در) لفظلری ضمیر نسـبی وجملهٔ ثانیه ده کذلك (بز) لفظی مبتدا و (مخلوق) لفظی خبر و (ز) حرفی ضمیر نسبی اولدقلری جهتله بونلر دخی مبتدا ایله خبردن ترکب ایتمشلردر

ایمدی بروجه مشروح جمله‌لری تشکیل ایدن اجزادن فاعل و نائب فاعل ایله مبتدالره (مسندالیه) و فعل ایله خبرلره دخی (مسند) دینلورکه بونلر کلامك اجزای اصلیه‌سندن اولوب صورت استعماللری بروجه آتی بیان اولنور

فائده

جملهٔ فعلیه‌لرده (مسند) دائما فعل زمانیلردن بری اوله جغی مثللو (مسند الیه) یعنی فاعل و نائب فاعل دخی اسم و یاخود اسم حکمنده بولنان مصادر و ضمائردن بری اولمق لازمه‌دن ایسه‌ده صفتلر دخی بعض کره موصوفلری اعتباریله مسند الیه اوله بیلورلر

(چالیشان اوقور واوقویان سویلور) کبی نتکم مثال مذکور (چالیشان کسه اوقور واوقویان کسه سویلور) تقدیرنده اولدیغندن صفتلر مسند الیه واقع اولمشدر

کذلك جملهٔ اسمیه‌لرده (مسند) یعنی خبرلر دائما صفتلردن اولمق و (مسند الیه) یعنی مبتدالر دخی اسم و یاخود اسم حکمنده بولنان مصادر و ضمائردن یاپلمق ایجاب ایدر ایسه‌ده صفتلر دخی بعض کره موصوفلری اعتباریله مبتدا و اسملرده خبر اوله بیلورلر

(اوقویوب یازان هر یرده معتبردر اوقویوب یازمق هنردر) کبی نتکم جملهٔ اولاده (اوقویوب یازان)

لفظلری صفت اولدقلری حالده مبتدا و جملهٔ ثانیه ده (هنر) لفظی اسم اولدیغی حالده خبر واقع اولمشدر

فعل

معلوم اوله که (فعل اصلی) یعنی مصدرلرك فاعله نسبتی ملحوظ و معتبر اولمدیغندن جمله اوله مدقلری مثلاو فعل فرعیلرك دخی نسبتلری ناقص اولدیغی جهتله جمله اوله میوب بلکه مرکب ناقص قبیلندن اولورلرکه ترکیب و استعماللری آتیده کوستریله جکدر

بوصورتده اجزای اصلیه دن اولان فعللر یالکز افعال زمانیه دن عبارت اولوب بونلرده ترکیبده واقع اولدیغی صورتده دائما فاعللردن صکره کتورلمك واجزای جمله دن محل فائده اولان جزء دخی فعللرك اولنده وضع اولنمق شیوهٔ لساندندر

(فضائل اخلاق انسانی بختیار ایدر) یاخود (انسانی فضائل اخلاق بختیار ایدر) کبی

ایمدی فعل زمانیلرك متکلم ومخاطب صیغه‌لرندن ترکب ایدن جمله‌لرده فاعل ایله فعل بیننده مطابقت لازمه دندر . یعنی فاعل مفرد اولدیغی صورتده فعل دخی مفرد وجمع اولدیغی حالده فعل دخی جمع صیغه سنده کتور یلور

(بن یازدم سز اوقور سکز) کبی فقط غائب صورتلرنده

مطابقت مذكوره معتبر اولديغندن فاعل هر نقدر جمع اولور ايسه‌ده فعل مفرد صيغه سنده دخی كتورلمك جائزدر

مثال (افنديلر كلدی) و ياخود (افنديلر كلديلر) كبی

فاعل

فعل معلوم كندوسنه اسناد اولنان ذاتی اشعار ايدن لفظلدركه اسم و ياخود اسم حكمنده اولان كلمه‌لردن ياپيلوب دائما فعلدن اول وضع اولنور

(بن درسمی از برلدم برادرم كزمكه كيتدی) كبی

نائب فاعل

فعل مجهول كندوسنه اسناد اولنان لفظدركه ادات مفعولك حذفيله دائما مفعول بهلردن ياپيلوب طبق فاعللر كبی استعمال اولنور

(مكتب آچلدی درسلر باشلندی) كبی

فائده

جملهٔ فعليه‌لرده بعض كره يالكز بر فعل عطف واسطه سيله متعدد فاعل و ياخود نائب فاعله اسناد اولنه بيلور بو صورتده فاعل و يا نائب فاعللردن بری متكلم اولور ايسه فعل مذكور جمع متكلم صيغه سنده و اكر مخاطب

اولور ایسه جمع مخاطب صیغه سنده کتورلملك و بو فاعللرك اشرفی فعله قریب وضع اولنمق شیوهٔ لساندندر

مثال (برادرم و بن مکتبه کیدیورز برادرم وسن برلکده کیدیکز) کبی

بو صورتله تعدد ایدن فاعل و یاخود نائب فاعللر غائب اولدیغی تقدیرده فعل اکثری جمع غائب صیغه سنده کتوریلور (افندی ومخدومی مکتبه کلدیلر) کبی بعض کره دخی جملهٔ فعلیه لرده متعدد فعللر تنازع طریقیله یالکز برفاعل ویاخود نائب فاعله اسناد اولنه بیلور که بو صورتده افعال مذکوره اکثری صیغهٔ عطفیه و یاخود عطفله استعمال اولنور (عمر یمزکاوب کچیور) و یاخود (کلیور وکچیور) کبی

تنبیه

ادات تردید ایله تعدد ایدن فاعل و نائب فاعللرك فعلی الك صکره ذکر اولنان فاعل و نائب فاعل ایله مطابقت ایدرك دائما مفرد صیغه سنده کتور یلور

بو حالده فاعل و یا نائب فاعللرك اشرفی فعله قریب وضع اولنمق شیوهٔ لساندندر

(شو مکتوبی برادرم و یاخود بن یازه جغم) کبی

فقط عطفی شامل اولان نفی مکرر صورتلرنده فعل جمع صیغه سنده دخی کتور یله بیلور
(شو مکتوبی نه برادرم ونه بن یازه جغز) و یاخود (یازه جغز) کبی
صورت مذکوره ده فعل دائما مثبت اوله رق استعمال اولنه جغندن بو حالده نفیله (بو مکتوبی نه برادرم ونه بن یازمیه جغز) دینیله مز

مبتدا

بر وصف کندوسنه اسناد اولنان ذاتی اشعار ایدن لفظدرکه اسم ویاخود اسم حکمنده اولان مصادر وضمائردن یاپیلوب فاعللر کبی دائما خبردن اول وضع اولنور
(برادرم شاعردر بن کاتبم اوقو یوب یازمق نه کوزلدر) کبی
نتکم مثال مذکورده واقع (برادر وبن ویازمق) لفظلرینه (شاعر وکاتب وکوزل) صفتلری اسناد قلنمش اولدیغندن الفاظ مذکوره مبتدا اولمش اولور

خبر

ضمیر نسبیلر واسطه سیله بر ذاته اسناد اولنان لفظدرکه صفت ویاخود صفت حکمنده بولنان کلمه لردن یاپیلوب فعللر کبی دائما مبتدادن صکره وضع اولنور

(یر متحرکدر وکونش ثابتدر) کبی نتکم مثال مذکورده واقع (متحرك و ثابت) صفتلری (یر و کونش) لفظلرینه اسناد قلنمش اولدیغندن صفات مذکوره خبر اولمش اولور

فائده

خبرلر دائما ضمیر نسبیلره مقارن اولدیغندن جملهٔ اسمیه‌لرك دخی متکلم و مخاطب صورتلرنده مبتدا ایله خبر بیننده مطابقت لازمه دندر

یعنی مبتدا مفرد اولدیغی صورتده خبر دخی مفرد و جمع اولدیغی تقدیرده خبر دخی جمع صورتنده کتورلملك لازم اولور

مثال (بن کاتبم سز شاعرسکز) کبی

فقط غائب صورتلرنده مطابقت مذکوره معتبر اولمدیغندن مبتدا هر نقدر جمع اولور ایسه‌ده خبر مفرد صیغه‌سنده دخی کتورلملك جائز اولور

(افندیلر کاتبدر) ویاخود (کاتبدرلر) کبی

جملهٔ فعلیه‌لرده اولدیغی مثللو جملهٔ اسمیه‌لرده دخی بعض کره بر قاچ خبر عطف واسطه‌سیله یالکز بر مبتدایه نسبت و اسناد اولنه بیلور

بو صورتده ضمیر نسبی اکثری مؤخر کتور یلان خبره علاوه قلنمق شیوهٔ لساندندر

(فلان ذات ادیب وکاملدر) کبی و بعضاً دخی متعدد مبتدالره یالکز برخبر اسناد اولنه بیلور

صورت مذکوره ده مبتدالردن بری اکر متکلم اولور ایسه خبر جمع متکلم صورتنده واکر مخاطب اولور ایسه جمع مخاطب صیغه سنده کتورلمك وبونلرك الك اشرفی خبره قریب وضع اولنمق قاعده دندر

(برادرم وبن کاتبز قرنداشك وسن شاعرسکز) کبی تعدد ایدن مبتدالر غائب اولدیغی تقدیرده خبر اکثری جمع صورتنده اتیان اولنور

(افندی ومخدومی کاتبدرلر) کبی فقط ادات تردیدایله تعدد ایدن مبتدالرك خبری دائما مفرد اوله رق کتورلمك والك اشرفی خبره قریب وضع اولنمق لازمه دندر

(افندی ویاخود مخدومی عالمدر سن ویاخود بن شاعرم) کبی عطفی شامل اولان نفی مکرر صورتنده خبر جمع صیغه سنده دخی کتوریله بیلور

(نه قرنداشم ونه بن کاتبم) ویاخود (کاتبز) کبی صورت مذکوره ده خبرلر دائما مثبت اوله رق اتیان اولنه جغندن نفیله استعمالی غلطدر

تنبيه

مبتدا ایله خبر ایکیسیده الفاظ عربیه دن اولوبده مبتدا مؤنث لفظیلردن بولندیغی حالده مبتدا ایله خبر بیننده مطابقت لازم دکلدر

بو صورتده کرهٔ ارض متحرکدر (دینلوب) کرهٔ ارض متحرکه‌در) دنیله‌مز فقط مبتدا مؤنث حقیقیلردن اولدیغی حالده مطابقته رعایت اولنه‌رق (فلان خاتون عفیفه‌در وعاقله‌در) دینلور

بوندنصکره معلوم اوله که جمله‌لر نسبت جهتیله دخی (اخباری انشائی) قسملرینه‌منقسم اوله‌رق ایکی نوعدر

جملهٔ اخباریه

صدقه وکذبه محتمل اوله‌رق بر شیئك وقوع ویا عدم وقوعنی اخبار واشعار ایدن جمله در

(انسان فانیدر باقی دکلدر) نتکم مثال مذکور ایکی جمله‌یی شامل اولوب جملهٔ اولاده فنانك انسانه ثبوتی وجملهٔ ثانیه‌ده بقانك عدم ثبوتی اخبار واشعار اولندیغی وبو اخبارك نفس الامرده صدقه وکذبه احتمالی بولندیغی جهتله مذکور جمله‌لر اخباری قبیلندن اولمش اولور

تنبیه

مسند ایله مسـند الیه بیننده معتبر اولان نسبت خبریه خارجه ونفس الامره موافق اولدیغی صورتده اول کلامه صادق واولمدیغی تقدیرده کاذب دینلور

(کونش پارلقدر) و(آتش صغوقدر) کبی نتکم جمله اولاده نسبت خبریه نفس الامره موافق اولدیغندن کلام صادق وجملهٔ ثانیه ده نسبت خبریه نفس الامره مطابق اولمدیغندن کاذب اولور

جملهٔ انشائیه

صدقه وکذبه محتمل اولمیه‌رق برفعلی انشا وایجاده دلالت ایدن کلامدرکه (طلبی ۰ استفهامی ۰ تمنی ۰ وتنبیهی) قسملرینه منقسم اوله‌رق درت نوعدر

(انشائی طلبی) بر فعلك خارجده حصولنی ویا ترکنی امر وطلبه دلالت ایدن جمله‌درکه امر حاضر وامرغائب صیغه‌لرندن یاپیلور

(درسه چالش وقتکی بیهوده کچورمه) کبی نتکم مثال مذکور ایکی جمله‌یی شامل اولوب جملهٔ اولاده فعلك حصولی وجملهٔ ثانیه‌ده ترکی طلب اولندیغندن مذکور جمله‌لر انشائی طلبی قبیلندن اولور

فائده

انشائی طلبیده ملحوظ ومعتبر اولان طلب اگر استعلا وتنبیه طریقیله وقوع بولور ایسه اکا (امر) دینلور نتکم بیوکلر طرفندن کچوکلره ایراد اولنان اوامر کبی واگر طلب مذکور عجز وتضرع طریقیله وقوع بولور ایسه آکا (دعا) دیرلر نتکم کچوکلر طرفندن بیوکلره عرض اولنان استرحام واستدعالر کبی واگر طلب مذکور اخطار وتساوی طریقیله وقوع بولور ایسه اکا دخی (التماس) دینلور نتکم اقراندن اقرانه اولنان توصیه واخطارات کبی

انشائی استفهامی

برفعلك وقوع ویاعدم وقوعنی سؤال واستفساره دلالت ایدن جمله درکه مسندلرك یعنی جملهٔ فعلیه ده فعللرك وجملهٔ اسمیه ده خبرلرك آخرینه (می) ادات استفهامیه سنك علاوه سیله ویاخود جمله لرك اولنه برادات استفهام زیاده سیله یاپیلور

(مکتبه کیدیورمیسکز ٠ درسکز حسابمیدر ٠ کیمدن اوقویورسکز) کبی نتکم جملهٔ اولاده فعلك وجملهٔ ثانیه ده خبرك آخرینه (می) اداتی زیاده وجملهٔ ثالثه نك دخی اولنه برادات استفهام علاوه سیله فعلك حصولندن

سؤال قلنمش اولدیغندن مذکور جمله‌لر انشائیٔ استفهامی قبیلندن اولمش اولور

تنبیه

کرک جملهٔ فعلیه و کرک اسمیه‌لرده (می) اداتی دائما ضمیر نسبیلردن اول کتورلمك لازمه دن ایسه ده فعل شهودیلر ایله شرطیلرده ضمیرلردن صکره وضع اولنمق و افعال مرکبه‌ده جزء اولك آخرینه زیاده قلنمق شیوهٔ اسانندر (مکتب آچلدیغی درسه باشلمه‌سقمی خواجه کاه جکمی ایدی) کبی که برنجی و ایکنجی جمله‌لرده ادات استفهام ضمیرلردن صکره وضع اولنمش واوچنجی جمله‌ده دخی جزء اولك آخرینه زیاده قلنمشدر

انشائیٔ تمنی

بر فعلك وقوع ویاخود عدم وقوعنی رجا و تمنی‌یه دلالت ایدن جمله در که فعل تمنی و التزامی صیغه‌لرندن یاپیلور
(تحصیل هنر ایتملیسك که سعادت حاله نائل اوله‌سك) کبی مثال مذکورده جملهٔ اولی فعل التزامی و جملهٔ ثانیه فعل تمنی صیغه‌لرندن ترکب ایتمش اولدیغندن مذکور جمله‌لر انشائی تمنی قبیلندن اولمش اولور

انشائی تنبیهی

ادات ندا و تنبیه ایله قسمه مقارن اولان جمله‌لردر

مثال (ای گنجلر حال حاضرده تحصیل کمال ایتمز ایسه کز قسم ایدرم که استقبالده زحمت چکرسکز) کبی نتکم ترکیب مذکور (حال حاضرده تحصیل کمال ایدیکز که صکره زحمت چکمیه‌سکز) تقدیرنده اولدیغندن انشائی قبیلندن اولور

بوندن صکره معلوم اوله که جمله‌لر کیفیت جهتیله دخی (اصلیه و فرعیه) قسملرینه منقسم اوله‌رق ایکی نوعدر

جملهٔ اصلیه

مقصد اصلیی مشتمل اولان جمله‌درکه آنلرده باشلوجه ایکی قسمدر (ابتدائیه جزائیه) ابتدائیه لفظاً ومعناً ماقبلنه اتصال وارتباطی بولنمیان جمله‌درکه دائما اوائل کلامده بسط وایراد اولنور

(جملهٔ جزائیه) مضموننك وقوعی دیکر برجمله‌نك وقوع مضمونیله مشروط ومقید اولان جمله‌در

بونلری تقیید ایدن جمله‌لره دخی شرطیه دینلورکه دائما افعال شرطیه‌دن ترکب ایدوب جزالردن اوّل کتورلور مثال (علم وکمال تحصیل ایدرسك سعادت حاله نائل اولورسك) کبی

جملهٔ فرعیه

جمله اصلیه‌نك ارکان واجزاسندن برینك معناسنی تقیید

وایضاح ایدن جمله‌لردر که آنلرده باشلوجه (وصفیه ۰ استینافیه ۰ تفصیلیه ۰ تفسیریه ۰ تمثیلیه ۰ معترضه) قسملرینه منقسمدر

جملهٔ وصفیه

جملهٔ اصلیه ویاخود ارکان واجزاسندن برینك معناسنی توصیف وبیان ایدن جمله‌درکه صفت مقامنده استعمال اولنور مثال (بر آدم که فضائل علم وادبله متصف اولور هر یرده عزیز ومحترم طوتیلور) کبی نتکم مثال مذکور (فضائل علم وادبله متصف اولان آدم هر یرده عزیز ومحترم طوتیلور) تقدیرنده اولوب جملهٔ اولی صفت مقامنده بولنه‌رق نائب فاعلی توصیف وبیان ایتمش اولدیغندن (وصفیه) قبیلندن اولمش اولور

جملهٔ استینافیه

کلام سابقدن تولد ایدن سؤال واستدراکه جواب اوله‌رق استدلال مقامنده بسط وایراد اولنان جمله‌در (فضائل علم وادبدن عاری اولان آدم هر یرده ذلیل وحقیر اوله‌جغنده شبهه یوقدر زیرا انسانك شرف واعتباری انجق علم وادبله اتصافنه منوطدر) کبی

نتکم مثال مذکورده واقع جملهٔ ثانیه سیاق کلامدن متولد سؤال مقدره جواب اوله‌رق استدلال مقامنده

کتورلدیکندن جملهٔ مذکوره استیناف قبیلندن اولمش اولور

جملهٔ تفصیلیه

جملهٔ اصلیه و یاخود ارکان و اجزاسندن برینك معناسنی بیان وتفصیل ایدن جمله‌در مثال

(یرك قوهٔ انباتیه‌سی هر اقلیمده بر دوزی یه دکلدر نتکم ممالك حاره طوپراقلری غایت منبت اولوب قطبلره طوغری کیدلدکجه فیض و برکت رفته رفته تنزل ایدر) کبی مثال مذکورده واقع جملهٔ ثانیه جملهٔ اولانك ارکانندن مبتدایی شرح و بیان ایتمش اولدیغندن جملهٔ مذکوره تفصیلیه قبیلندن اولمش اولور

جملهٔ تفسیریه

جملهٔ اصلیه و یاخود ارکان و اجزاسندن برینك معناسنی تفسیر وایضاح ایدن جمله در (انسان فکر ونطره مالك بر نوع حیواندر یعنی انسان عقل وفکر واسطه‌سیله برچوق ایشلرك عهده‌سندن کله بیلور بر نوع حیواندر) کبی نتکم مثال مذکورده جملهٔ ثانیه جملهٔ اولانك مضمونی تفسیر وایضاح ایتمش اولدیغندن تفسیریه قبیلندن اولمش اولور

جملهٔ تمثیلیه

اصلیه‌نك و یاخود ارکان واجزاسندن برینك معناسنی

تمثيل وتشبيه طريقيله بيان وايضاح ايدن جمله‌در (انسان فكر ونظره مالك اولديغندن بر طاقم امور معظمه‌نك عهده‌سندن كله بيلور مثلا قوت وقدرتجه كندوسندن برقاچ قات زياده اولان حيوانلرى بيله بعض تدابير عقليه واسطه‌سيله ايشنده قوللانور) كبى تكلم عبارهٔ مذكوره‌ده جملهٔ ثانيه جملهٔ اولانك مضمونى تمثيل طريقيله ايضاح وبيان ايتمش اولديغندن جملهٔ مذكوره تمثيليه قبيلندن اولمش اولور

جملهٔ معترضيه

بر جمله‌نك اركان واجزاسى بيننده وياخود بربرينه مربوط ايكى جمله ميانده اتيان اولنان جمله‌دركه (تنبيه وتنزيه) وياخود (دعا واستعطاف) مقاملرنده استعمال اولنور مثال (بنده‌كز (الله قسمت ايدرسه) برده بلاغت رساله‌سى يازه‌جغم) كبى

خفى اولميه‌كه بالاده ذكر اولنان جمله‌لردن بشقه جملهٔ حاليه وشرطيه‌لر دخى جمل فرعيه‌دن صاييلور

بوندنصكره معلوم اوله‌كه جمله‌لر معنا جهتيله دخى (مطلقه ومقيده) قسملرينه منقسمدر

جملهٔ مطلقه

يالكز اجزاى اصليه‌سيله مراد ومقصودى ادا وافاده ايدن جمله‌لردركه بونلره (تامه) دخى ديرلر

مثال (بر كرو بدر كونش بر لاقدر) كبي نتكم جمل مذكوره برقيد ايله مقيد اولميه رق مراد ومقصودي تماميله افاده ايتمش اولدقلرندن مطلقه قبيلندن اولمش اولورلر .

جملهٔ مقيده

اجزاى اصليه دن بشقه برطاقم قيود سائره علاوه سيله مراد مقصودى افاده ايدن جمله لردركه بونلره (ناقصه) دخى دينلور مثال

(آى نورى كونشدن آلور) كبى نتكم جملهٔ مذكوره مفعول به ومفعول منه ايله تقييد ايدلمش اولديغندن (مقيده) قبيلندن صاييلور

ايكنجى بروجه مشروح جمله لره علاوه قلنان قيدلره دخى (اجزاى متممه) دينلوركه بونلر جملهٔ تامه يه علاوه اولندقده اجزاى اصليه دن برينك معناسنى تقييد وايضاح وجملهٔ ناقصه يه زياده قلندقده اجزاى مذكوره نك معنالرينى اكمال واتمام ايدرلر

اجزاى متممه دخى باشلوجه (مفعول . حال . تميز . قيود اضافيه . قيود وصفيه . قيود كميه . قيود ظرفيه) دن عبارت اولوب صورت استعماللرى بروجه آتى بيان اولنور

مفعول

معلوم اولهكه قيود كلاميه دن معدود اولان مفعوللر دخى

ایکی نوعدر برینه (مفعول به صریح) دیکرینه (مفعول به غیر صریح) دینلور

مفعول به صریح

فعل کندوسی اوزرینه واقع اولان ذاتی اشعار ایدن لفظلردرکه آخرلرینه ماقبلی مکسور بر (یای) ساکنه علاوه سیله یاپیلور بونلره (مفعول به) دیرلر

مثال (کتابی آچدم درسمی اوقودم) کبی

تنبیه

تعمیم ایچون بعض کره مفعول بهلردن ادات مفعولك حذفی جائز اولور

مثال (پاره ویر کتاب آل) کبی فقط بووجهله ادات مذکورك حذفی یالکز نکرهلره مخصوص اولوب علملر ایله ضمائر واسم اشارتلردن یاپیلان مفعول بهلردن حذف اولنهمز نتکم (بنی کور احمدی چاغر شونی ویر) ترکیبلرنده ادات مفعولك حذفی جائز دکلدر

مفعول به غیر صریح

فعلك معناسنی تقیید وتخصیص ایدن مفعوللردرکه آنلرده بشدر (مفعول الیه • مفعول فیه • مفعول منه • مفعول له • مفعول معه)

مفعول اليه

اجرا اولنان فعلك غايت ونهايتنى اشعار ايدن لفظلرك آخرينه بر (هاى) رسميه علاوه سيله ياپيلور
مثال (مكتبه كيت درسه چاليش) كبى فقط ضمير شخصيلرك مفردلريله اسم اشارتلرك مفعول اليه صورتلرنده ادات مفعول (هاى) رسميه اولميوب مستثنا اولهرق بونلر دائما صاغر (كاف والف) ايله يازيلور (بكا سكا اوكا شوكا بوكا) كبى

املا

كرك مفعول به وكرك مفعول اليه ياپيلهجق اولان الفاظك آخرلرنده حروف املادن برحرف بولنديغى حالده ادات مفعولدن اول بر (ياى) وقايه كتورلمك اصول املادندر
مثال (قپويه كيت شوتذكرهيى ناظر پاشايهوير) كبى فقط اسم اشارتلرك (مفعول به ومفعول فيه ومنه) صورتلرنده (ياى) وقايه يرينه ادات مفعولدن اول بر (نون) كتورلمك شيوهٔ لساندندر (شونى بونى اونى شونده بونده اونده شوندن بوندن اوندن) كبى كذلك آخرلرنده (كى) اداتى بولنان لفظلرك مفعوللرنده ادات مذكورك (ياسى) حذف اولنوب يرينه بر (نون) وقايه

کتوریله‌رك (بزمکنی . بزمکنه . بزمکنده . بزمکندن) دینلور

بعض کره عربی وفارسی قاعده‌لری اوزره الفاظ عربیه وفارسیه‌نك اوللرینه (الی وتا) اداتلری زیاده قلنه‌رق برطاقم مفعوللر یاپیلورکه لسان ترکیده بونلر دخی مفعول الیه مقامنده استعمال اولنور

مثال (تابصباح درسه چالیشه‌رق الی آخرالعمر وقتمی بویولده کچوره‌جکم) کبی

مفعول فیه

اجرا اولنان فعلك محل وزماننی اشعار ایدن لفظدرکه آخرینه بر (ده) علاوه‌سیله یاپیلور

مثال (اوته‌ده بروده بوش کزمه‌اوده اوتور درسه چالش) کبی

بعض کره الفاظ عربیه وفارسیه‌نك اوللرینه (فی ودر) اداتلری زیاده قلنه‌رق برطاقم مفعوللر یاپیلورکه لساننزده بونلر دخی (مفعول فیه) مقامنده قوللانیلور مثال (دردست تحریر اولان اوراق فی‌الحال یازلدی) کبی

وبعضاً دخی اسمای عربیه‌نك آخرینه بر (تنوین) زیاده قلنه‌رق (مفعول فیه) کبی استعمال اولنورلر

(واقعاً ظاهراً حقیقةً) کبی که فی الواقع فی‌الظاهر

فی‌الحقیقه دیمکدر فقط بومقوله مفعوللر لسان ترکیده اکثری بلا تنوین استعمال اولنور (واقعا ظاهرا غالبا) کبی بوصورتده آخرلرنده (تای) کرد بولنان کلمه‌لرده اول (تای) کرد (تای) طویل شکلنده یازلمق اصول املادندر

(حقیقةً عاقبةً حقیقت عاقبت) کبی

مفعول منه

اجرا اولنان فعلک منشأ ومبدئنی بیان واشعار ایدن لفظدرکه آخرینه (بردن) علاوه سیله یاپیلور

مثال (کوزدن اوزاق اولان کوکلدن دخی ایراق اولورمش) کبی

وبعضاً دخی الفاظ عربیه وفارسیه‌نک اوللرینه (من ۰ عن ۰ واز) اداتلری زیاده قلنه‌رق برطاقم مفعوللر یاپیلورکه لسان ترکیده بونلرده (مفعول منه) مقامنده استعمال اولنور

مثال (من‌القدیم عن قلب ازهر جهت سزی سورم) کبی

مفعول له

اجرا اولنان فعلک سبب وعلتنی اشعار ایدن لفظدرکه آخرینه بر (ایچون) علاوه سیله یاپیلور

مثال (بورساله مبتديلر ايچون ياپلدی) کبی
الفاظ عربيه و فارسيه نك اوللرينه بعض کره (ل و برای)
اداتلرينك علاوه سيله دخی برطاقم معمولار ياپيلور که
بونلرده لسان ترکيده (مفعول له) مقامنده قوللانيلور
مثال (لمصلحة و برای مصلحت) کبی

مفعول معه

اجرا اولنان فعلك واسطه و مشارکنی اشعار ايدن لفظلر که
آخرينه (برايله) زياده سيله ياپيلور
مثال (سعی و غيرت ايله انسان هر او مديغنه نائل اولور)
کبی

املا

بعض کره (ايله) اداتندن (الف و يا) ايکيسی بردن
حذف اولنه بيلور ايسه ده مضافلره مشابه اولديغندن
يالکز (الفك) حذفی جائز اوله مز بو صورتده (قلمله
قلمتراشله) دينلوب (قلميله قلمتراشيله) دينله مز فقط
آخرنده حروف املادن بری بولنان لفظلرده مشابهت
مذکوره بولنمديغندن يالکز (الفك) حذفی دخی جائز
اوله رق (اوردويله عربه يله) دينله بيلور
الفاظ عربيه و فارسيه نك اوللرينه بعض کره (مع ٠ ب ٠ وبا)

اداتلرینك علاوه سیله دخی بر طاقم مفعوللر یاپیلور که بونلرده لسانمزده (مفعول معه) کبی استعمال اولنورلر

مثال (باارادهٔ سنیه ملکیه مکتبی کشاد اولنه‌رق مع مدیر هیئت تعلیمیه‌سی بالتعیین درسلره شروع اولندی) کبی

وبعضاً دخی عربی مصدرلرك آخرینه بر (تنوین) زیاده قلنه‌رق (مفعول معه) مقامنده قوللانیلور

مثال (فرمان عالیلرینه امتثالا بوکون امتحانلره باشلاندی) کبی بالامتثال دیمکدر

تنبیه

معلوم اولەکه کرك جملهٔ فعلیه وکرك اسمیه‌لرده مسندلری تقیید وتخصیص ایدن مفعوللر نظم طبیعی اوزره مسندلردن اوّل ومسند الیهدن صکره وضع اولنمق ایجاب ایدر ایسه‌ده بر نکته‌یه بناء بعض کره دخی تقدیم وتأخیر اولنورلر

مثال (بورساله‌یی بن مبتدیلر ایچون یازدم) (بن مبتدیلر ایچون یازدم بورساله‌یی) کبی

فقط مسند الیهلری تقیید وتخصیص ایدن قیود جمله دائما مسند الیهك اوزرینه تقدیم اولنمق لازمه‌دندر

مثال (بر مکتبه دوام ایده‌رك شهادتنامه‌یه نائل اولمق نه‌بیوك نعمتدر) كبی

قیودات مذكوره‌دن بر جمله‌ده هم مفعول‌به وهمده مفعول الیه بولنوب‌ده بر نكته ملاحظه اولنمدیغی حالده مفعول‌به دائما مفعول الیه اوزرینه تقدیم اولنور

مثال (بو كتابی بن سزه هدیه ایتدم) كبی

فقط مفعول‌به ایله مفاعیل سائره‌دن بری بولندیغی صورتده اقتضاسنه كوره بونلر مفعول‌به اوزرینه تقدیم اولنمق شیوهٔ لساندندر

مثال (دون مكتبده بن سزی كوردم) كبی

عطف واسطه‌سیله برجنسندن اوله‌رق مفعوللرك تعددی دخی جائزدر

مثال (جناب مولا یری وكوكاری آلتی كونده یاراتدی) كبی

بومقوله یرلرده ادات مفعول بعض كره یالكز مفعول اخیره علاوه قلنوب‌دیكری (ایله) اداتیله‌استعمال اولنور

(جناب مولا یر ایله كوكاری آلتی كونده یاراتدی) كبی

وبعض كره دخی مقام استعجالده (ایله) اداتیده ترك ایدیلوب یالكز عطفله اكتفا اولنور

(جناب مولا یر وكوكاری آلتی كونده یاراتدی) كبی

حال

اجزای جمله‌دن مسند الیه‌لرك حال وهیئتنی بیان واشعار ایدن لفظلردرکه اجزای مذکوره‌یه (ذی الحال) وبونلرك هیئتلرینی بیان ایدن لفظلره دخی (حال) دینلورکه (منتقله وداعه) قسملرینه منقسمدر

حال منتقله

فعلك اجراسندن صکره ذی الحالدن افتراق ایده‌رك زائل اولان حالدرکه فعل تمنیٔ غائبلرك آخرینه خفیفلرده (رك) وثقیللرده (رق) اداتلرینك علاوه سیله یاپیلور

مثال (چوجقلقده بن مکتبه کوله‌رك اوینایه رق کیدر ودرسمی سوینه‌رك ازبر ایدر ایدم) کبی

فعل تمنیلردن بشقه بعض فعللرك غائب صیغه‌لرینه (ایکن) اداتنك علاوه‌سیله دخی برطاقم حال یاپیلورکه بونلرده منتقله نوعندن صاییلور

مثال (بن مکتبه کیدر ایکن خواجه‌یه راست کلدم) کبی

املا

بعض کره (ایکن) اداتندن (الف ویا) ایکیسی بردن حذف اولنه‌رق استعمال اولنور

مثال (بن مکتبه کیدرکن سزی کوردم) کبی

فقط مضافلره مشابه اولدیغندن یالکز (الفك) حذفی جائز اولەمز

حال دائمه

فعلك اجراسندن صکره ذی الحالدن افتراق ایتمیان حالدرکه اکثری صفات عربیەنك آخرینەنك بر (تنوین) زیاده سیله یاپیلور

مثال (برشاکرد مکتبه ممنوناً کیدر ودرسلرینه متمادیاً چالیشور ایسه فیضیاب اولور) کبی

وبعضا دخی اسملرك آخرینه (ایکن) اداتنك علاوه سیله برطاقم حال یاپیلورکه بونلرده اکثری حال دائمه مقامنده قوللانیلور

مثال (بن سنك پدرك ایکن سوزیمی طوتمدك) کبی

وبعض کره دخی مصادر ترکیەنك آخرینەبر (سزین) اداتی کتوریلەرك حال مقامنده قوللانیلور

مثال (دوشنمکسزین لاقردی سویلمك خطادر) کبی

تنبیه

برجلەده عطف واسطه سیله حاللرك دخی تعددی جائزدر فقط (ایکن) اداتیله تعدد ایدن حاللرده ادات مذکور اکثری ترك اولنوب الك صکره کتوریلان حاله علاوه قلنەرق ربط مقامنده قوللانیلور

مثال (سایهٔ شاهانه‌ده هرطرفده متعدد مکتبلر موجود وکشاده وتحصیل ایچون هر درلو واسطه‌لر حاضر وآماده ونشر معارف اغورنده مصروف بیوریلان همت وغیرتلر فوق العاده ایکن بونعم جلیله‌دن استفاده ایدلمامسی دنیا وعقباده موجب ندامتدر .

تمییز

نسبتدن ابهامی رفع وازاله ایدن لفظلدر که مطلقا مصادر واسملرك آخرینه (جه) اداتنك علاوه‌سیله حاصل اولور

مثال (معارفجه آوروپالولر چوق ترقی ایتدیلر) کبی

وبعضاً دخی اسمای عربیه‌نك آخرینه بر (تنوین) علاوه‌سیله تمییز یاپیلور (سناً بن سندن بیوکم) کبی

وبعض کره‌ده اسملرك آخرینه (جهتیله) لفظی علاوه قلنه‌رق تمییز مقامنده قوللانیلور .

مثال (معارف جهتیله بز چوق کیرو قالدق) کبی

تنبیه

عطف واسطه‌سیله تمییزلرك دخی تعددی جائزدر

فقط ادات تمییز اکثری الك صکره کتوریلان تمییزه الحاق اولنور .

مثال (صنایع ومعارفجه بزترقی ایده مدك) کبی

قيود اضافيه

اجزای جملەدن برینك معناسنی تخصیص و بیان ایدن لفظلردرکه اول لفظه (مضاف الیه) وتقیید وتخصیص اولنان لفظه دخی (مضاف) دینلوب بونلرك مجموعنه بردن (ترکیب اضافی) دیرلر

ایمدی ترکیب مذکور لسان عثمانیده (ترکی عربی و فارسی) قاعدەلرینه توفیقاً اوچ وجهله استعمال اولندیغندن هر برینك قواعد مرعیەسی بروجه آتی بیان اولنور

ترکیب اضافئ ترکی

اسمای ترکیه ویا عربیه ویاخود فارسیەنك آخرلرینه برطاقم ضمیر اضافیلر علاوەسیله یاپیلان مرکبلردرکه جزء اوّله (مضاف الیه) وجزء ثانی‌یه (مضاف) دینلور بونلرك صورت ترکیبلرینه دخی (اضافت) تعبیر اولنورکه (تخصیصیه و بیانیه) قسملرینه منقسم اولەرق ایکی نوعدر

اضافت تخصیصیه

تملك و اختصاص معنالرینی افاده واشعار ایدن ترکیب اضافیدر

مثال (بنم کتابم سنك کتابك آنك کتابی) کبی نتکم مثال مذکورده (بن سن او) لفظلری (مضاف الیه)

وكتاب لفظى دخى (مضاف) واقع اولەرق تملك طريقيله مضاف اليهە نسبت قلنمش اولديغندن تراكيب مذكورەنك اضافتلرى تخصيصيه قبيلندن اولمش اولور

تنبيه

اضافت تخصيصيەنك متكلم ومخاطب صورتلرندە تعميم ايچون بعض كرە مضافلردن ضمير اضافى حذف اولنور مثال (بزم كتاب سزك كتاب) كبى وبعضاً دخى غائب صورتلرندە مضاف اليهدن ادات اضافت حذف اولنوب مضاف ايله مضاف اليهك مجموعى اكثرى برشيئه علم اولەرق استعمال اولنور

مثال (قيز قلەسى غلطه سرايى) كبى

اضافت بيانيه

تملك واختصاص معنالرينى افاده ايتميوب مضاف اليه مضافك نوع وجنسنى بيان واشعار ايدن تركيب اضافيدر مثال (چنار آغاجى زحل يلدزى) كبى تتكلم مثال مذكورده (چنار وزحل) لفظلرى مضاف اليه اولوب مضاف اولان (آغاج ويلدز) لفظلرينك نوع وجنسلرينى بيان ايتمش اولدقلرندن تراكيب مذكوره اضافت بيانيه قبيلندن اولمش اولور

تنبيه

اضافت بیانیه‌لرده مضاف الیهدن دائما ضمیر اضافیلر حذف اولنور مثال سابقده اولدیغی کبی و بعض کره دخی هم مضاف الیه و همده مضافدن ضمیر اضافیلر حذف اولنه بیلور فقط بوصورتده مضاف الیه مضافك اصل واساسی اولمق لازمه‌دندر

مثال (آلتون ساعت والماس کوپه) کبی

مضافلرك (مفعول به ومفعول فیه ومنه ومضاف الیه) صورتلرنده کذلك ضمیر اضافی حذف اولنوب یرینه بر (نون) وقایه کتوریلور

(کتابنی کتابنه کتابنده کتابندن کتابنك) کبی

فقط آخرنده حروف منفصله‌دن برحرف بولنان مضافلرك (مفعول به ومفعول الیه ومضاف الیه) صورتلرنده ضمیر اضافی حذف اولنمیه‌رق (پدرینی پدرینه پدرینك) دینلور

املا

اضافت ترکیه صورتلرنده مضاف ویاخود مضاف الیهك آخرنده حروف املادن برحرف بولندیغی تقدیرده مضاف الیهلرده ادات اضافتدن اوّل دائما بر (ن) ومضافلرده بر (س) کتورلمك اصول املادندر

مثال (یالی نك صفاسی بغچه‌نك لاله‌سی) کبی

ترکیب اضافیٔ فارسی

فارسی ویاعربی ویاخود بری فارسی دیکری عربی اوله رق ایکی لفظدن تشکل ایدن مرکبلردر که جزءاوّله (مضاف) وجزء ثانی یه (مضاف الیه) دینلوب مضافك آخری دائما مکسور ومضاف الیهك آخری ساکن اوقونور

مثال (چشم آهو . نورقمر . آفتاب عالم . شوکت جم) کبی تکم مثال مذکورده (چشم نور آفتاب وشوکت) لفظلری مضاف و (آهو قمر عالم وجم) لفظلری دخی مضاف الیه واقع اولدقلرندن تراکیب مذکوره اضافت فارسیه قبیلندن اولمش اولور

املا

اضافت فارسیه صورتلرنده اکر مضافك آخرنده (ه ی) حرفلرندن بری بولنور ایسه مضافلرك آخرینه بر (همزهٔ) مکسوره کتوریلور

(تبعهٔ دولت والیٔ ولایت) کبی واکر (او) حرفلرندن بری بولنورایسه بر (یا) ی مکسوره زیاده قلنور (صفای روح . ابروی دوست) کبی

تنبیه

اضافت فارسیه صورتلرنده بعض کره مضاف الیه مضاف

اوزرینه تقدیم اولنوب مجموعی بردن برشیئه علم اوله‌رق استعمال اولنور

بونلره (مرکب مزجی) دیرلر که برکلمه کبی دائما متصل اوله‌رق یازیلور

(میکده مغبچه · شاهراه · سیماب) کبی

ترکیب اضافئ عربی

ایکی لفظ عربیدن تشکل ایدن مرکبلر درکه جزء اوّله (مضاف) وجزءثانی یه (مضاف‌الیه) دینلوب مضافك آخری دائما مضموم و مضاف الیه معرف باللام اوله رق استعمال اولنور

مثال (دارالفنون شیخ‌الاسلام ولی‌النعم) کبی

تکلم مثال مذکورده (دار شیخ ولی) لفظلری مضاف و (فنون اسلام ونعم) لفظلری دخی مضاف الیه واقع اولدقلرندن تراکیب مذکوره اضافت عربیه قبیلندن اولور ·

فائده

کرك اضافت ترکیه وکرك اضافت فارسیه صورتلرنده تتابع اضافت یعنی برقاچ لفظك بربرینه اضافتلری جائزدر (افندینك برادرینك مخدومی · شرف مقام صدارت) کبی

فقط اضافت عربیه صورتلرنده تتابع اضافت یالکز
مضاف ایله مضاف الیهك مجموعی بر شیئه علم ویاخود
صفت اولدیغی حالده جائز اوله بیلور
(شیخ الاسلام انام . طرف باهر الشرف دولتلری) کبی

قیود وصفیه

اجزای جمله دن برینك معناسنی تقیید وتوصیف ایدن
لفظلردرکه اول لفظه (صفت) وتقیید وتوصیف اولنان
لفظه دخی (موصوف) دینلوب بونلرك مجموعنه بردن
(ترکیب توصیفی) دیرلر
ترکیب مذکور دخی اضافت صورتی کبی لسان عثمانیده
اوچ وجهله استعمال اولندیغندن هر برینك قواعد
موضوعه سی بر وجه آتی بیان اولنور

ترکیب توصیفئ ترکی

اسمای ترکیه ویا فارسیه ویاخود عربیه نك اوللرینه
برطاقم صفتلر زیاده سیله یاپیلان مرکبلردرکه جزء اوله
(صفت) وجزء ثانی یه (موصوف) تعبیر اولنوب
صفتلر دائما موصوفدن اول کتور یلور
(یازلمش کتاب کوزل مکتب . معلوماتلی خواجه) کبی
نتکم مثال مذکورده واقع (یازلمش کوزل ومعلوماتلی)

لفظلری صفت اولوب (کتاب مکتب وخواجه) لفظلرینی تقیید وتوصیف ایتمش اولدقلرندن تراکیب مذکوره (توصیفی) قبیلندن اولمش اولور

تنبیه

لسان عثمانیده تأنیث وتذکیرده الفاظك مطابقتلری معتبر اولمدیغندن قاعدهٔ ترکیه اوزره یاپیلان ترکیب توصیفیلرده صفتله موصوف بیننده مطابقت ملتزم دکلدر

بوصورتده (قدیم ملت) دینلوب (قدیمه ملت) دینلەمز فقط موصوف مؤنث حقیقیلردن اولدیغی تقدیرده مطابقت دخی جائز اوله بیلور

مثال (عاقله قدین وعفیفه خاتون) کبی

فائده

معلوم اوله که قاعدهٔ ترکیه اوزره قوللانیلان صفتلر بعض ادات علاوه سیله (مطلقه ۰ مبالغه ۰ مقایسه ۰ تفضیلیه) قسملرینه آیریله رق بروجه آتی درت وجهله استعمال اولنور

صفت مطلقه

بلامقایسه برشیئك وصفنی بیان واشعار ایدن صفتلردرکه دائما موصوفدن اوّل وضع اولنور

انسان کوزل مخلوقدر ۰ یلانجیلق چرکین خویدر) کبی

صفت مبالغه

بلامقایسه برشیئك وصفنده مبالغه افاده ایدن صفتلردرکه اوللرینه (چوق . پك . الك) کبی لفظلرك علاوه سیله یاپیلور
(الك کوزل مخلوق انساندر . یلانجیلق پك چرکین خویدر) کبی

صفت مقایسه

مقایسه طریقیله بر شیئك وصفنی بیان و اشعار ایدن صفتلردرکه اوللرینه (قدر . مثللو . کبی) لفظلرینك علاوه سیله یاپیلور
(انسان قدر کوزل مخلوق یوقدر . یلانجیلق کبی چرکین خوی اولهمز) کبی

صفت تفضیلیه

مقایسه طریقیله بر شیئك وصفنده مبالغه وتفاضل افاده ایدن صفتلردرکه اول شیئه (مفضل) ومقایسه اولان شیئه دخی (مفضل علیه) دینلوب آخرینه بر (دن) علاوه سیله یاپیلور
(سخاوت شجاعتدن کوزل بر فضیلتدر) کبی بعض کره دخی صفتلرك اولنه برده (دها) لفظی علاوه اولنه‌رق (سخاوت شجاعتدن دها کوزلدر) دینلور

ترکیب توصیفیٔ فارسی

ایکی لفظ فارسی ویاخود بری فارسی دیکری عربی اوله‌رق ایکی لفظدن تشکل ایدن مرکبلردرکه جزء اوّله (موصوف) وجزء ثانی یه (صفت) دینلوب موصوفلرك آخری اضافت صورتلری کبی دائما مکسور اوقونور

مثال (بخت سیاه • طبع نازك • ماه منیر) کبی

نتکم مثال مذکورده واقع (بخت طبع وماه) لفظلری موصوف و (سیاه نازك ومنیر) لفظلری دخی صفت اولدقلرندن تراکیب مذکوره توصیفیٔ فارسی قبیلندن اولمش اولور

املا

اضافت فارسیه صورتلرنده اولدیغی کبی قاعدهٔ فارسیه اوزره یاپیلان مرکب توصیفیلرده دخی موصوفك آخرنده (هی) حرفلرندن بر حرف بولنور ایسه موصوفلرك آخرینه بر (همزهٔ) مکسوره کتور یلور

(بنده قدیم • صوفیٔ نادان) کبی واکر (او) حرفلرندن بری بولنور ایسه بر (یا) ی مکسوره زیاده قلنور

(عبای کهنه • سبوی تهی) کبی

تنبیه

قاعدهٔ ترکیه اوزره قوللانیلان مرکب توصیفیلرده

مطابقت معتبر اولدیغی مثللو قاعده فارسیه اوزره استعمال اولنان ترکیب توصیفیلرده دخی صفتله موصوف بیننده مطابقت ملتزم دکلدر

نتکم (خانۀ مذکور) دینلوب (خانۀ مذکوره) دینله‌مز بو صورتده (طوپخانۀ عامره) کبی ترکیبلرك استعمالی غلط صایلور

ترکیب توصیفیٔ عربی

ایکی لفظ عربیدن تشکل ایدن مرکبلردرکه جزء اوله (موصوف) وجزء ثانی یه (صفت) دینلوب ترکیب مذکور طبق توصیفیٔ فارسی کبی استعمال اولنور

مثال (شرع شریف وطریق مستقیم) کبی نتکم مثال مذکورده واقع (شرع وطریق) لفظلری موصوف و (شریف ومستقیم) لفظلری دخی صفت اولدقلرندن تراکیب مذکوره توصیفیٔ عربی قبیلندن اولمش اولور

تنبیه

قاعدۀ عربیه اوزره تشکل ایدن مرکب توصیفیلرده صفتله موصوف بیننده مطابقته رعایت اولنمق لازمه‌دندر یعنی موصوف مذکر اولدیغی تقدیرده صفت دخی مذکر ومؤنث اولدیغی حالده صفت دخی مؤنث وتثنیه وجمع

اولدیغی صورتده صفت دخی تثنیه وجمع کتورلمك ایجاب ایدر

فقط جمعلر مؤنث حکمنده اولدیغندن موصوف اولدقلری حالده صفت مفرد مؤنث دخی کتوریله بیلور

مثال (طبیعت بشریه اخلاق حمیده) کبی

فائده

بوندن صکره معلوم اولهکه صفتلر بسیط ومرکب قسملرینه منقسم اولهرق ایکی نوعدر

صفات بسیطه

یالکز بر لفظدن عبارت اولان صفتلردرکه بونلر صرف عثمانی رسالهمزده ذکر وبیان اولندی

صفات مرکبه

ایکی لفظدن تشکل ایدن صفتلردرکه بونلرده قاعدهٔ ترکیه اوزره یاپیلان بعض مرکب توصیفیلرده موصوفلرك آخرینه برادات نسبت علاوه سیله حاصل اولوب مجموعی بردن صفت بسیطه مقامنده قوللانیلان مرکبلردر

مثال (قره کوزلی و بیاض چهرهلی آدم) کبی و بعض کره دخی قاعدهٔ ترکیه اوزره یاپیلان ترکیب اضافیلرده مضافلره بر صفت علاوه اولوب مجموعی بردن صفت بسیطه مقامنده قوللانیلور

مثال (الی آچیق واحسانی بول آدم) کبی و بعضاً دخی قاعدهٔ فارسیه اوزره یاپیلان مرکب اضافیلرده مضاف الیه مضاف اوزرینه تقدیم اولنوب مجموعی بردن صفت مقامنده استعمال اولنور

(پدروالاگهر . دولتدارا شوکت . پیرروشن ضمیر) کبی معمولاری تقدیم اولنەرق فارسی امر حاضرلریله اسم مفعوللرندن یاپیلان وصف ترکیبلری دخی صفات مرکبه دن صاییلور (دلکشا . دلربا . جهان دیده) کبی

املا

قاعدهٔ فارسیه اوزره شو ایکی صورتله یاپیلان صفات مرکبه نك جزلری ایکیسی بردن و یاخود یالکز بری بر هجالی اولوبده جزء اوّلك آخرنده حروف منفصله دن برحرف بولنمدیغی حالده اول جزلرا کثری برکلمه کبی متصل یازیلور

(دلشکسته . عالیجاه . ماهپیکر . دلدار) کبی فقط اجزای مذکوره کثیرالهجا اولدیغی صورتده تسهیل قرائت ایچون آیری آیری یازلمق مناسب اولور

(پری پیکر . ملك منظر . بنده پرور) کبی

قیود کمیه

اجزای کلامدن برینك کمیت ومقداری‌نی بیان واشعار ایدن

لفظدرکه اول لفظه (عدد) وکمیت مقداری بیـان اولنـان لفظه دخی (معدود) دینلوب مجموعنه بردن (ترکیب تعدادی) دیرلر

مثال (کرهٔ ارض غربدن شرقه طوغری دونه‌رك یکرمی درت ساعتده بردور کامل اجرا ایدر) کبی

تتکم مثال مذکورده ساعت لفظی (معدود) ویکرمی درت لفظلری دخی (عدد) اولوب اجزای جمله‌دن مفعول فیهك کمیت ومقداریني بیان ایتمش اولدیغندن ترکیب مذکور تعدادی قبیلندن اولور

تنبیه

مرکب تعدادیلرده لفظ (معدود) کرك ترکی وعربی وکرك فارسی اولسون هر حالده مفرد اوله‌رق استعمال اولنور بو صورتده (ایکی قپوجی بش مکتب سکز شـاکرد) دینلوب (ایکی قپوجیلر بش مکاتب ایکی شـاکردان) دنیله‌من

فقط لسان ترکیده مستعمل اولان اعداد عربیه معدودلریله برابر ترکیب توصیفی قبیلندن اولدیغندن بونلرده عدد ایله معدود بیننده مطابقته رعایت قلنمق لازمدر مثـال (رتبهٔ ثانیه وصنف ثانی) کبی

قيود ظرفيه

اجزای جمله دن برینك محل وزماننی بیان واشعار ایدن لفظلردرکه بونلر اکثری (مفعول فیه) و بعض‌کره دخی صفت مقامنده استعمال اولنورلر

(یاز ۰ قیش ۰ کیجه ۰ کوندز ۰ اخشام ۰ صباح) لفظلری کبی

تنبیه

معلوم اوله‌که بورایه قدر بیان اولنان (قیود متممه) اجزای جمله‌دن برینك معناسنی اکمال واتمام ایلدیکی کبی بونلر بعض‌کره دخی یکدیکرینی تقیید ایده‌رك بر برینك معنالرینی بیان وایضاح ایدرلر

بوصورتده قیود مذکوره هرنقدر اول لفظك متممی صایلور ایسه‌ده بالواسطه ینه اجزای اصلیه‌دن برینه عائد اولور

مرکب ناقص

فاعل ونائب فاعله نسبتلری ملحوظ ومعتبر اولمیوب قیود متممه‌دن بعض‌کره مفعول آله‌رق ترکیبده واقع اولان فعللردرکه بونلرده (مصادر ۰ افعال فرعیه ۰ وافعال ربطیه‌لر) دن عبارت اولوب صورت استعماللری بروجه آتی بیان اولنور

مصادر

معلوم اوله که ترکیبده واقع اولان مصدرلر فاعل ونائب فاعله نسبت اولنه مدقلری جهتله هرنقدر اسم حکمنده ایسه‌ده بعض کره دخی مفعوللردن بریله تقیید ایدیله‌رك فعل زمانیلرکبی استعمال اولنور

(مکتبه کیتمك . درسه چالشمق . مکافاته نائل اولمق) کبی بوصورتده مفعوللر دائما کندولرندن اوّل وضع اولنمـق وبرجنسدن اولانلرك عطف وواسطه سیله تعددی جائز اولمق کبی احوال مرعیه تمامیله مصدرلرده دخی جاری اولور

افعال فرعیه

صفت مقامنده قوللانیلان (اسم فاعل اسم مفعول وصفت مشبهه) صیغه‌لریدرکه بونلر دخی فاعل ونائب فاعله نسبت اولنه میوب بعض کره مفعول آله‌رق طبق مصدرلر کبی استعمال اولنورلر

(دستی یی قیران ایله صویی کتورن بردر) کبی

تنبیه

عربجه‌دن مأخوذ اوله‌رق لسان عثمانیده قوللانیلان افعال فرعیه ایله عربی مصدرلری دخی بعض کره مفعول آلوب الفاظ ترکیه کبی استعمال اولنورلر

(كچوكلره مرحمت • بيوكلره رعايت • قانونلره اطاعت • هركسه واجبهٔ ذمتدر) كبى

افعال ربطيه

ربط مقامنده قوللانيلان برطاقم صيغه‌لردركه بونلرك هرنقدر فاعل ونائب فاعله نسبتلرى وار ايسه‌ده نسبت مذكوره مقصود ومعتبر اولميوب بعض كره مفعول آله‌رق سائر فعللر كبى استعمال اولنورلر

افعال مذكوره دخى (تعقيبيه • توقيتيه • ابتدائيه • انتهائيه • تأكيديه • حاليه • عطفيه • وصليه) صيغه‌لريدركه تركيب واستعماللرى بروجه آتى بيان اولنور

صيغهٔ تعقيبيه

كندوسندن صكره درعقب بر فعلك وقوعنى بيان واشعار ايدن صيغه‌لردركه ادات مصدر حذف اولندقدنصكره باقى قلان ماده‌نك آخرينه نونك سكونيله بر (نجه) اداتنك علاوه‌سيله ياپيلور نتكم (مكتبدن كلنجه درسمى ازبرلدم) دينلوركه مكتبدن كلنجه درعقب درسمى ازبرلدم ديمكدر

املا

مادهٔ اصليه‌نك آخرى متحرك اولان يرلرده ادات مذكوردن اول برده (يا) ى وقايه كتورلمك اصول املادندر (استه‌ينجه • آرايانجه • اوقوينجه) كبى

بعض کره دخی فعل مضارع مفرد غائبلرك مثبت ومنفی صیغه‌لری برلکده بولنه‌رق مجموعی بردن صیغهٔ تعقیبیه مقامنده استعمال اولنور
(مکتبدن کلورکلمز درسمی ازبرلدم) کبی

صیغهٔ توقیتیه

کندوسنك مدت وقوعنده دیکر برفعلك دوام وقوعنی اشعار ایدن صیغه‌لردرکه ماضیٔ شهودی جمع متکلم صیغه‌سنك آخرینه بر (چه) اداتنك علاوه‌سیله حاصل اولور نتکم (درسه چالشدقچه اعتبار بولورسك) دینلدکده درسه چالشدیغك مدتجه دائما اعتبار بولورسك دیمکدر

صیغهٔ ابتدائیه

بعدنده کلان برفعلك بدایت وقوعنی بیان واشعار ایدن صیغه‌لردرکه فعل تمثیلرك مفرد غائبنه (لی) اداتنك علاوه‌سیله یاپیلور نتکم (مکتبه کیده‌لی درسه چالیشیورم) دینلدکده چالشمه‌مك ابتداسی مکتبه کیده‌لی دیمکدر
بعض کره (لی) اداتندن صکره تأکید ایچون برده (بری) لفظی زیاده قلنوب (کیده‌لی بری) دینلور

صیغهٔ انتهائیه

بعدنده کلان بر فعلك نهایت وقوعنی بیان واشعار ایدن صیغه‌لردرکه ادات مصدر حذف اولندقدن صکره باقی قلان ماده‌نك آخرینه نونك سکونیله بر (نجیه) اداتی کتوریلوب بعده شو (دك . دکین . قدر) لفظلرندن برینك زیاده‌سیله یاپیلور نتکم (بوکیجه صباح اولنجیه قدر اوتوردم) دینلدکده اوتورمق فعلی صباحه منتهی اولدی دیمکدر

املا

صیغهٔ تعقیبیه‌لرده اولدیغی کبی بونلرده دخی مادهٔ اصلیه‌نك آخری متحرك اولان برلرده ادات مذکوردن اوّل بر (یا) ی مکسوره کتوریلور (استه‌ینجیه . آراینجیه . اوقوینجیه) لفظلری کبی

صیغهٔ تأکیدیه

بعدنده کلان بر فعلك وقوعنی تأکید واشعار ایدن صیغه‌لریدرکه فعل تمثیلرك مفرد غائبلرینی مکرر اوله‌رق استعمالدن عبارتدر نتکم (فلان ذات یازه‌یازه کاتب اولدی) دینلدکده انك کاتب اولمسنه سبب متمادیاً یازمه‌سی دیمکدر

صیغهٔ حالیه

بعدنده کلان برفعلك کیفیت وقوعنی اشعار ایدن

صیغه‌لردرکه حال بخشنده بیان اولندیغی وجهله فعل تمنی مفرد غائبلرك آخرینه خفیفلرده (رك) ثقیللرده (رق) اداتلرینك علاوه‌سیله وبعض کره دخی دیکر فعللرك مفرد غائبلرینك (ایکن) اداتنك زیاده‌سیله یاپیلور

مثال (عقلی اولان کیمسه الی وآیاغی طوتر ایکن کسب کمال ایدر وبیوکلرك نصیحتنی منکوش کوش ایدرك سمت مقصوده کیدر) کبی

صیغهٔ عطفیه

بعدنده کلان فعل ایله کندیسنك فاعل وزمانلری متحد اولندیغنی اشعار ایدن صیغه‌لردرکه مادهٔ اصلیه‌نك آخرینه بر (وب) اداتنك علاوه‌سیله یاپیلور تکلم (اوقویوب یازدم) دینلدکده اوقودم ویازدم دیمکدر

املا

مادهٔ اصلیه‌نك آخری متحرك اولان یرلرده ادات مذکوردن اول برده (یا) ی وقایه کتوریله‌رك (استه‌یوب . آرایوب) دینلور

صیغهٔ وصلیه

صله وصفت مقامنده بولنه‌رق اجزای کلامدن بریني تعریف وبیان ایدن صیغه‌لردرکه ماضئ شهودی ایله مستقبلك مفرد غائبلرینه برطاقم ضمیر اضافی علاوه‌سیله

حاصل اولورلر فقط شهودیلرده ضمیر اضافیدن اوّل (س) یرینه خفیفلرده بر (کاف) فارسی وثقیللرده بر (غ) زیاده قلنمق کذلك مستقبللرده بولنان (ق) غینه و (ك) دخی کاف فارسی یه تبدیل اولنمق شیوهٔ لساندندر

(یازدیغی . چیزدیکی . یازه جغی . چیزه جکی) کبی

خاتمه

بوندن صکره معلوم اوله که برماده یی اسباب موجبه وتفرعات سائره سیله مخاطبه تفهیم وافاده ضمننده ایراد اولنان نطق وعباره یه (مقاله) تعبیر اولنورکه یکدیکره متعلق برطاقم فقره لردن ترکب ایدر

(فقره) دخی مراد ومقصودی تمامیله ادا وافاده ایدن عباره یه دیرلرکه آنلرده (بسیط ومرکب) قسملرینه منقسم اوله رق ایکی نوعدر

فقرهٔ بسیطه

قیود متممه سیله برابر یالکز برجمله یی مشتمل اوله رق مخاطبه فائده تامه افاده ایدن سوزدر

مثال (علم وهنر هریرده معتبر وقیمتلی برکوهردر) کبی

فقرهٔ مرکبه

بربرینه مربوط ومتعلق ایکی ویاخود اوچ جمله یی شامل

اولان عبارەدرکه جمل مذکورەدن بری (اصلیه) دیکرلری (فرعیه)قبیلندن اولوب فرعیه‌لر قیود متممەدن صاییلور

مثال (افراد بشرك سائر حیوانلردن فرق وتمیزی آنجق فضائل علمیه ایله‌در بوصورتده هربر آدم اسباب لازمهٔ تحصیلیه‌یه یاپیشه‌رق کندوسنی انواع مشترکهٔ حیوانیه‌دن تفریقه چالشملیدر) کبی

تتکم مثال مذکور ایکی جمله‌یی شامل برفقرهٔ مرکبه کبی اولوب جملهٔ اولی علت مقامنده بولندیغندن (فرعیه)وجملهٔ ثانیه دخی (اصلیه) قبیلندن اولمش اولور بعض کره دخی برفقره‌ده ایکی جملهٔ اصلیه بولنه‌بیلورکه بونلرك برینه (اصلیهٔ مطلقه) دیکرینه دخی (اصلیهٔ مقیده) تعبیر اولنور

فائده

بیان مذکوردن اکلاشلدیغی وجهله فقرهٔ مرکبه‌لری تشکیل ایدن جمله‌لرك بربرینه تعلق وارتباطلری بولنه‌جغندن بونلرك اکثری عطف طریقیله ایراد اولنورلر

بوصورتده جمل مذکوره اخباریت وانشائیتده متحداولمق ومعطوف ایله معطوف علیه بینلرنده برمناسبت بولنمق لازمه‌دندر

بو مناسبتده بعض کره اجزای جمله یه نظراً اولورکه بونلره مناسبت لفظیه دیرلر

تتکم اجزای مذکوره‌دن مسند ویا مسند الیهلرك ویاخود قیود متممه‌دن برینك لفظاً اتحاد واتفاقلری کبی

مثال (ابنای بشر مجرد نطق ولسان واسطه سیله مرامنی آخره تبلیغ ایلر وبالطبع افرادندن بولندیغی قوم وقبیله‌نك لسانی اوزره سویلر برنوع حیواندر) کبی

تتکم مثال مذکور اوچ جمله‌یی شامل بر فقرهٔ مرکبه اولوب جمل مذکوره‌نك مسند الیهلری متحد اولدیغندن ایکنجی جمله عطف طریقیله ایراد اولنمشدر

وبعض کره دخی مناسبت مذکوره مضمون جمله‌یه نظراً اولورکه بونلره دخی مناسبت معنویه دینلور

(مماثلت ومباینت ٠ سببیت ومسببیت ٠ علیت ومعلولیت) مناسبتلری کبی مثال (عالم کامل هر یرده هنر وفضلله معروف ومعتبر ومرد جاهل مسقط رأسنده بیله علت جهلله مجهول ومحقردر) کبی

تتکم مثال مذکور ایکی جمله‌یی شامل بر فقرهٔ مرکبه اولوب جمل مذکوره بیننده معناجه مباینت بولندیغندن ایکنجی جمله عطف طریقیله ایراد اولنمشدر

بوصورتده اخباریت وانشائیتده مختلف اولان جمله‌لر

ایله مناسبات مذکوره‌دن بینلرنده هیچ بر مناسبت بولنمیان جمله‌لر یکدیکره عطف وربط اولنه‌میوب بونلر دائما فصل طریقیله کتوریله‌رك هر بری مستقل برفقره عد اولنور بوندن صکره معلوم اوله‌که قیود متممه‌دن بریله تقیید ایدیلان مرکب ناقصلره یعنی مصدرلر ایله افعال فرعیه وصیغهٔ ربطیه‌لرك هیئت مجموعه‌سنه دخی (فاصله) تعبیر اولنورکه بونلر دائما عطف طریقیله کتوریلوب برجمله‌ده نهایت اوچه قدر تعدد ایده‌بیلورلر

مثال (علم وکمال انسانه باعث فیض واقبال اولدیغی وتعلیم وتعلم هرکسه برامر واجب الامتثال بولندیغی جهتله روز ولیالك بویولده چالیشلمه‌سی مقتضای حالدندر) کبی تکلم مثال مذکور اوچ فاصله‌یی مشتمل برجمله اولوب برنجی وایکنجی فاصله‌لر صیغهٔ وصلیه واوچنجی فاصله دخی مصدردن تشکل ایدرك عطف وربطله ایراد اولنمشلردر

تنبیه

فاصله‌لری تشکیل ایدن فعللر برجنسدن اولدیغی صورتده بونلر اوّلکی فاصله‌لرده ترك اولنوب فاصلهٔ اخیره‌ده کتوریله‌رك ربط مقامنده قوللانیلور

مثال (علم ومعرفت انسانه آرایش وزینت وتعلیم وتعلم هرکسه واجبهٔ ذمت اولدیغی جهتله وقت وزمانك بویولده چالیشلمسی موافق عقل وحکمتدر) کبی

تتکم مثال مذکور اوچ فاصله‌یی شامل برجمله اولوب برنجی وایکنجی فاصله‌لری تشکیل ایدن صیغهٔ وصلیه برجنسدن اولدیغندن فاصلهٔ اولاده ترك اولنه‌رق فاصلهٔ ثانیه‌ده کتورلمشدر

فائده

بروجه مشروح مقالاتی تشکیل ایدن فواصل ایله جمله وفقره‌لره (ارکان اصلیه) تعبیر اولنورکه بونلر مرکبات کلامیه‌نك اصل واساسیدر

اشته شو ارکان مذکوره‌یی بربرندن تفریق وتمییز ایتمك اوزره السنهٔ سائره‌ده برطاقم علامت مخصوصه وضع اولنمشدرکه بو علامتلرك صورت استعمالنه دخی (اصول تنقیطیه) دیرلر

فقط لسان عثمانیده بومثللو علامتلر هنوز موجود اولمدیغندن (فاصله . جمله وفقره) لرك یکدیکردن تمییز وتفریقی ایچون باشلوجه اوچ درلو علامت فارقه‌نك اختراع واستعمالی لازم کلور

ارکان مذکوره‌یی بو وجهله تفریق ایتمکه (اصول تنقیطیه) دینلدیکی کبی کلمه‌لرك صرف ونحوه تطبیقیله تفتیش ومعاینه‌لری خصوصنه دخی (اصول تحلیلیه) دینلورکه صورت اجراسی جدول آتیده کوسترلمشدر

فقره

(كندى لسـانى اوكرنمكسزين بشقه لسـان تحصيلنه
هوس ايدنلرك اوينى براقوبده مسافرلكده كزنلر كبيدر)

الفاظ	تطبيقات صرفيه	تطبيقات نحويه
كندى	الفاظ تركيه دن اسم مبهم	لسانك مضاف اليهيدر
لسان	لفظ عربى اسم جنسدر	مضاف اولوب مجموعى مفعول بهيدر
اوكرنمك	تركجه مصدردر	بوراده حال واقع اولمشدر
سزين	نفيله ادات حالدر	ذى الحالى ايدنلر لفظيدر
بشقه	تركجه ادات استثنادر	بوراده صفت مقامنده مستعملدر
لسان	ذكرى سبقت ايتدى	مفعول مقامنده مضاف اليهدر
تحصيل	عربجه تفعيل بابندن مصدر	مضاف اولوب مجموعى مفعول اليهدر
هوس	لفظ عربى اسم جنسدر	ايدنلر فعلنك مفعول بهيدر
ايدنلر	تركجه اسم فاعل جمعدر	قيود متممه سيله برابر مبتدا
او	لفظ تركى اسم جنسدر	براقق فعلنك مفعول بهيدر
براقوب	تركجه صيغهٔ عطفيه در	كزنلر فعلى اوزرينه معطوف
ده	تركجه ادات عطفدر	بوراده تأكيد ايچون كلمشدر
مسافر	مفاعله بابندن اسم فاعلدر	كزنلر فعلنك مفعول فيهدر
لك	اسملرىده ادات مكاندر	صفتلرده مصدريت ايچوندر
ده	تركجه ادات ظرفدر	مفعول فيهلره داخل اولور
كزنلر	تركجه اسم فاعل جمعدر	قيود متممه سيله برابر خبردر
كبى	تركجه ادات تشبيهدر	مشبه بهلره لاحق اولور
در	تركجه ادات نسبتدر	خبرلرى مبتدايه ربط ايدر

تركيب وتحليل اصولنك اجراسى ضمننده تمرين ايچون
(مقالات)

برنجى مقاله

جناب مولا هر بر امرك حصولنى بر سببه ربط واملا بيورمش اولديغندن بو عالمده سببسز هيچ بر شى حصوله كلهمز نتكم ارباب زراعت وقت وزمانيله ترلا وباغچه لرينه تخم اكوب خدمت لازمه سنى ايفا ايتمدكجه محصوله دسترس اولهمديغى كبى چوجقلر دخى وقتيله برمكتبه دوام ايله اوقونان درسلره احالهٔ سمع اهتمام ايلمدكجه اكتساب هنر ومعرفت ايدهمز

ايكنجى مقاله

حسب البشريه ارتكاب اولنان بعض تقصيرات عاديه نك اسباب موجبه سى كرچه معذرت مقامنده طوتيله بيلور ايسه ده جهل ونادانيدن نشئت ايتمش اولان بر طاقم افعال قبيحه نك عفوى خصوصى اصلا تجويز اولنهمز

زيرا نقايص انسانيه دن اولان جهالت اعذار مقبوله دن دكلدر نتكم اركان مشروعه يى بيلميان بركيمسه وظائف دينيه دن معاف طوتيله مديغى كبى برمجرم دخى جهلى سببيله ايشلديكى قباحتك جزاسندن قورتيلهمز

اوچنجی مقاله

نوع بنی آدمی حیوانات سائره دن فصل وتفریق ایدن آنجق قابلیت علمیه‌در

ایشته شو خصلت فاضله‌یه نائل ومظهر اولان ذوات فضائل سماته حقیقة انسانك تعریفی صادق وخاصهٔ ممتازیت هر حالده کندسندن غیر مفارقدر

بوصورتده ماهیت انسانیه‌یی اکلایوبده اسباب لازمهٔ تحصیلیه‌یه یاپیشوب کندوسنی انواع مشترکهٔ حیوانیه‌دن تفریقه چالشمیان کیمسه‌لر صورتجه هرنقدر انسانه مشابه ایسه‌ده سیرتجه حیوانات وحشیه قطارندن صاییلور

دردنجی مقاله

نوع بنی آدمه عنایت واحسان بیوریلان جوهر عقل وعرفان نعم الهیه‌دن برنعمت جلیلة الشاندرکه آنك بهاسی هیچ برمقیاس ایله تقدیر وتوزین اولنه‌مز

ایشته بویله برجوهر عالی قدری تحصیل کمالات انسانیه اوغرینه صرف ایتمیوبده برطاقم عبثیات ولهویات یولنه خرج وتلف ایدنلره اسف اولنور

بشنجی مقاله

منزل مقصوده واصل اولان ارباب دانش وفضائلك معلوملری یدرکه لذائذ نفیسه علم ومعارفی تذوق واستحصال ایتامش اولان زمرهٔ جهال هرنقدر رتبه ومال ایله دلسیر نوال اقبال ایسه‌ده ینه مرتبهٔ سؤالده بولنان برسائل کبی آج ومحتاج اولدقلری بی ریب واشکالدر

زیرا علمسز رتبه وغنا طبق خسته‌لره ویریلان اشربهٔ فرحفزایه بکزرکه مختل الدماغ اولان خسته آنلردن لذت آله مدیغی کبی مرض جهل ونادانی یه مبتلا اولانلر دخی مال وجاهدن ذوقیاب اوله مز

التنجی مقاله

شوچرخ دوارك هر بردقیقه وساعتی تجدد ایتدکجه بوعالم فانیده نیجه بیك موجودات کونیه ظاهر وسرنما اولوب بونلردن هر برلری برر صورتله وظیفه‌لرینی ادا وایفا ایدرك سمت عدمه کیتمکده اولدیغی مثللو اشرف مخلوقات اولان انسان دخی فضائل علومیه ایله تزیین ذات ایدرك بودار فنادن صوب مقصوده کوچوب کیتمك مقتضای آفرنیش حکمتدر

یدنجی مقاله

هرشیئك حصولی بروقت مناسبه تعلیق و ترهین بیورلمش اولدیغنـدن اول وقت مرهون حلول ایتمدکجه بوعالمده هیچ برشیٔ حصوله کلهمدیکی کبی مروری تقدیرنده دخی تلافیٔ مافات ایدیله مز

اشته انسـانه ایکی جهانده باعث فیض ونجات اولان علم وکمالك موسم تحصیلی دخی کنجلك زمانیدرکه شـو زمان فیض اشتمال صبح کاذب کبی سریع الزوال اولدیغندن برکره چکوب کیتدکده آرتق اعاده سی ممکن اولهمز

بناء علیه شوزمان فیض نشـانك قدر وقیمتنی بیلوبده آکا کوره حرکت ایتمك هر برطفل نورسیده یه واجبهٔ ذمتدر

سکزنجی مقاله

برآدم متولد ومتوطن اولدیغی مملکت وتابع ومنسـوب بولندیغی دولت وملتك لسانی اوکرنمکسزین السنهٔ سائره تحصیلنه هوس ایتمك کندی خانه سنی براقوبده کـرا اولرنده سورتمك کبیدر

بناء علیـه افراد عثمـانیه دن اولدیغمز وخصوصیله تبعهٔ سـلطنت سـنیه دن بولندیغمز جهتله اول امرده کندی لسانمزی کوزلجه اوکرنوب بعده السنهٔ سائره یه مراجعتله توسیع دائرهٔ معلومات ایتمکلکمز لازمهٔ حالدندر

سکزنجی مقاله

ظهور سلطنت عثمانیه‌دن بو آنه قدر اقطار شرقیه‌ده زبانزد اولوب کسب اشتهار ایدن لسان ترکی فی الاصل (چغطای ٠ عربی ٠ فارسی) لسانلرینك الفاظ وشیوه‌لرندن مرکب برلسان عذب البیاندرکه سبك وانشاسنك سلاست ولطافتی هیچ بر وجهله انکار اولنه‌مز نه چاره‌که لسان مزبورك قواعد مرعیه‌سی بر ضابطهٔ حسنه تحتنه آلنه‌رق تعلیم وتعلمی خصوصنده کسدیرمه بریول آچیله‌مدیغندن ابنای وطنك بر طاقمی اوقویوب یازمه‌دن یوز چویروب جهل ونادانیده قالمقده و بر طاقمی دخی موقوف علیه ظن اولنان عربی وفارسی تحصیلنه مدت مدیده طالدقدن صکره لسان مزبوری ینه درستجه اوقویوب یازه‌مدقلری مع التأسف کورلمکده‌در بناءً علیه لسانمزك جهت نظریاتی برقاعده تحتنه آلنه‌رق تعلیم وتعلمنك تسهیل وتعمیمی خصوصنده برچیغر آچیلمق امور لازمه‌دن بولندیغندن بودفعه لسان ترکینك قواعد اساسیه‌سنی مشتمل ایکی قطعه رسالهٔ مختصره تحریر واملا اولنوب عاجزانه ابنای وطنه اهدا قلنمشدر

تمت

درسعادت

« مطبعهٔ عثمانیه » ده طبع اولنمشدر

سنه ۱۳۰۱